

Konec enega in začetek drugega razdobja

Italijanski zunanji minister Rumor in jugoslovanski minister Minić sta v ponedeljek, 10. t.m. v kraju Osimo pri Anconi podpisala sporazum o dokončni ureditvi državne meje med Italijo in Jugoslavijo. Svoj podpis sta postavila na vrsto listin, katerih vsebina pa še ni bila objavljena, ker jih morata prej potrditi parlamenta v Rimu in Beogradu. Podpisani dokumenti bodo pričeli veljati, ko si bosta obe vladi izmenjali ratifikacijsko listino. Pričakovati je, da se bo to zgodilo v kratkem, kajti že ponedeljkova slovesnost kaže, da sta obe vladi trdno odločeni čimprej popolnoma izčrpati dogovorjeni postopek in tako dokončno urediti odnose med sosednima državama ob Jadranu.

Vsebinska novega sporazuma je v glavnih in bistvenih obrisih že znana, saj so jo bili obrazložili predstavniki obeh vlad v rimskem in beograjskem parlamentu v začetku prejšnjega meseca. Ena glavnih postavk je formalno-pravno priznanje jugoslovanske suverenosti nad bivšo cono B Tržaškega ozemlja, kot ga je predvidevala pariška mirovna pogodba in seveda italijanske suverenosti nad bivšo cono A, kar ima za posledico, da se demarkacijska črta med obema conama, ki jo je določil Londonski sporazum iz leta 1954, spremeni v državno mejo. Z drugimi besedami to pomeni, da se je Italija dokončno odpovedala področju Kopra in Buj v Istri, Jugoslavija pa Trstu in njegovemu ozemlju, ki sta sestavljala nekdanjo cono A.

Gre vsekakor za zgodovinski dogodek, saj se končuje dolgo obdobje trenj in sporov ter se začne razdobje, ki bi ga moralo karakterizirati vsestransko, plodno in prijateljsko sodelovanje med obema državama in njunimi narodi. Vladi Italije in Jugoslavije sta vsekakor prvi v Evropi pokazali, da sta trdno odločeni spoštovati in se ravnati po duhu in črki helsinške deklaracije o varnosti in sodelovanju, s čimer sta tudi otipljivo dokazali, da zanju ta deklaracija ni kos papirja, kot ga na žalost smatrajo nekatere druge države.

V tem je širši politični pomen pravkar podpisanega sporazuma, ki zadobiva tako evropske dimenzije.

Kar zadeva manjšinsko problematiko, ki je za nas izrednega pomena, moramo da-
(dalje na 2. strani)

EGS in italijansko - jugoslovanska prosta cona

V gospodarskih krogih na italijanskem in jugoslovanskem obmejnem področju je vzbudila veliko zadovoljstvo novica, da je za izvršnim odborom tudi ministrski svet Evropske gospodarske skupnosti na sestanku v Bruslju odobril ustanovitev proste cone, ki je predvidena vzhodno od ceste Fernetiči - Sežana po nedavnem mejnem sporazumu, katerega sta sklenili Italija in Jugoslavija in ga 10. t.m. tudi podpisali.

Po tej odobritvi je pridobil na važnosti bližnji obisk, katerega bo napravil v Furlaniji - Julijski krajini predsednik izvršnega odbora Evropske gospodarske skupnosti Francoz Ortoli. Ta se bo mudil v naši deželi 22. in 23. novembra ter bo imel v Trstu pogovore s predstavniki deželne in občinske uprave. Ob tej priložnosti bodo podrobno razpravljali o ustanovitvi in delovanju proste cone. Iz dosedanjih podatkov je razvidno, da ne bo šlo za navadno trgovinsko prosto cono, kakršne so v pristanih in v katerih je predelava blaga omejena na določene manipulacije, marveč za industrijsko cono z industrijskimi obrati, pri katerih bosta sodelovala zlasti italijanski in jugoslovanski kapital. Seveda pa bo dobrodošel tudi kapital iz drugih držav. V coni bodo lahko delovali le obrati, ne bodo pa mogla imeti podjetja na tem ozemlju svojih sedežev.

Prosta cona na italijansko-jugoslovanski meji nekako med vasema Trebče na italijanski strani ter Lokve na jugoslovanski strani, bo merila 15 kvadratnih kilometrov (1500 hektarov). Na italijanski strani bo 5 kvadratnih kilometrov proste cone na jugoslovanski strani deset kvadratnih kilo-

metrov. Bližina avtomobilskih tovornih postaj pri Fernetičih na italijanski strani ter pri Sežani na jugoslovanski strani bo prispevala k hitrejšemu razvoju in učinkovitejšemu poslovanju proste cone.

Gospodarsko poslovanje znotraj proste industrijske cone bo potekalo brez vsakih omejitev. Za poslovanje in ljudi bodo veljali tako italijanski kot jugoslovanski zakoni. Zaposlovanje bo možno z obeh strani.

Uvoz surovin in reprodukcijskega materiala v cono bo oproščen carinskih in drugih dajatev, tako da bodo končni izdelki pri izvozu iz cone bolj konkurenčni na tržiščih Evropske gospodarske skupnosti. Obrati v coni pa ne bodo oproščeni dajatev za potrošnjo energije in gradbenega materiala. Kot kaže, bodo potrebne velike naložbe kapitalov ne samo v predelovalne in izdelovalne obrate, marveč tudi v infrastrukturo, kot so ceste, vodovod in električne napeljave.

Ta mednarodna brezcarinska cona je tem večjega pomena zaradi tega, ker je Italija članica Evropske skupnosti, s katero želi Jugoslavija navezati čimbolj tesne stike. Jugoslavija bo prosto cono lahko izkoristila za to, da se čimbolj približa Skupnosti ter najde oblike za čim tesnejše sodelovanje z njo. Ker je Italija članica Evropske gospodarske skupnosti, bodo za naložbe kapitalov v prosti coni očitno veljale ugodnosti, ki pripadajo partnerjem za vlaganje v katerikoli državi članici Skupnosti. Ustanovitev takšne mednarodne cone na meji je dejansko nekaj povsem nove-

Egidij Vršaj

(dalje na 3. strani)

Kriza deželne vlade v polnem razpletu

Deželni odbor je po nekaj mesecih spet položil orožje in odstopil. To je že druga kriza v tej mandatni dobi, ki jo lahko mirno označimo za zakonodajno dobo stalne krize. Če sta bili prvi dve mandatni dobi popolnoma mirni, moramo reči, da je ta doba ne samo nemirna, ampak tudi polna nesoglasij in skritih preprirov med strankami, ki so doslej sestavljale odbor, to je med DC, PSI, PSDI in PRI. V sejni dvorani in še bolj v komisijah so socialisti večkrat odtegnili odboru glas za zakonske osnutke, ki jih je predložil v dobritev večinskimi strankam. Odnos med omenjenimi štirimi stran-

kami je vsebolj šel v smer nezaupljivosti, nestrpnosti, večkrat tudi medsebojnega izigravanja in nekonstruktivnosti.

Deželna »barka« seveda ni mogla naprej v takih vodah. Vprašanje je bilo le, kdo bo sprožil krizo, ki je bila že mnogo časa (posebno pa po junijskih volitvah) v zraku. To so naredili socialisti, ki so nato krizo sprožili v tržaškem občinskem svetu. Prišli so sicer na dan z zahtevo, naj DC in ostale vladne stranke spremenijo odnos do komunistične stranke, s katero naj navežejo konstruktivne in stalne odnose, češ da
(Dalje na 7. strani)

RADIO TRST A

:: NEDELJA, 16. novembra, ob: 8.00 Koledar. 8.05 Slovenski motivi. 8.30 Kmetijska oddaja. 9.00 Sv. maša. 9.45 Luigi Boccherini: Godalni kvartet v a duru. 10.15 Poslušali boste. 11.15 Mladinski oder: »Skrivnost potopljenega zvonika«. Napisal John Pudney, dramaturgizirala Desa Kraševac. Drugi del. 12.00 Nabožna glasba. 12.15 Vera in naš čas. 12.30 Glasbena skrinja. 13.00 Kdo, kdaj, zakaj. 13.30 - 15.45 Glasba po željah. 14.30 Nedeljski vestnik. 15.45 Izbor iz opere »Havajska roža«. 16.00 Šport in glasba. 17.00 »Fontamara«. Napisal Ignazio Silone, prevedel Božo Vodušek, dramaturgizirala in režirala Majda Skrbinek. SSG v Trstu. 18.55 Nedeljski koncert. 19.30 Zvoki in ritmi. 20.00 Šport. 20.30 Sedem dni v svetu. 20.45 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 22.00 Nedelja v športu. 22.10 Sodobna glasba. 22.25 Glasbeni magazin.

:: PONEDELJEK, 17. novembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.40 Radio za šole (za srednje šole) »Mesojede rastline rastejo tudi pri nas«. 12.00 Opoldne z vami. 14.30 Glasba po željah. 14.30 Pregled slovenskega tiska v Italiji. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost, književnost in prireditve. 18.30 Radio za šole (za srednje šole - ponovitev). 18.50 Scenska in baletna glasba. 19.10 Odvetnik za vsakogar. 19.20 Jazz glasba. 20.00 Športna tribuna. 20.35 Slovenski razgledi: Naši kraji in ljudje v slovenski umetnosti - Pianist Pavel Šivic. Pavel Šivic: Trenutki; 5 Bagatel; Klpepetulja iz Six pieces pour piano; Razdvojenost iz Spominov; 5 Improvizacij - Slovenski ansambl in zbori. 22.15 Glasba za lahko noč.

:: TOREK, 18. novembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Pratika. 12.50 Revija glasbil. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušalce. 18.15 Umetnost. 18.30 Beethoven: Trio v c molu, op. 1. 19.10 Baročna arhitektura v Gorici (Verena Korsič). 19.25 Za najmlajše: pravljice, pesmi in glasba. 20.00 Šport. 20.35 Antonio Smareglia: Vešča, opera.

:: SREDA, 19. novembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.40 Radio za šole (za I. stopnjo osnovnih šol) »Spoznavajmo človeka in naravo: kostanjček zaspanček«. 12.00 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Radio za šole (za I. stopnjo osnovnih šol - ponovitev). 18.50 Zbor »I Madrigalisti di Gorizia«. 19.10 Avtor in knjiga. 19.30 Western-pop-folk. 20.00 Šport. 20.35 Simfonični koncert. 21.50 Filmi in musicals.

:: ČETRTEK, 20. novembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Slovenski razgledi. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Glasbena dejavnost Slovencev v Trstu od leta 1848 naprej (Aleksander Rojc). 19.10 Dopisovanje F. L. Savio - Matija Čop (Martin Jevnikar). 19.25 »Pisani balončki« (Krasulja Simoniti). 20.00 Šport. 20.35 »Za narodov blagor«. Komedia, napisal Ivan Cankar. Izvedba: SSG v Trstu. Režija: Mario Uršič. 22.25 Glasba v razvedrilo.

:: PETEK, 21. novembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.40 Radio za šole (za II. stopnjo osnovnih šol) »Po naši deželi: Zapuščena torkilja. (Oljke pri nas«. 12.00 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Radio za šole (za II. stopnjo osnovnih šol - ponovitev). 18.50 Flavtist Bruno Dapletto, pianist Luigi Toffolo. 19.10 Francesco Burdin: »Zametni ovratnik«. 19.20 Jazz proti jazzu. 20.00 Šport. 20.35 Delo in gospodarstvo. 20.50 Vokalno instrumentalni koncert. 21.30 Nocoj plešimo.

:: SOBOTA, 22. novembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Poslušajmo spet. 13.30 Avtoradio. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Romantična simfonična glasba. 19.10 Kulturni spomeniki naše dežele »Cerkev sv. Jerneja v Čubcih«. 19.40 Pevska revija. 20.00 Šport. 20.35 Teden v Italiji. 20.50 »Na konju«. Napisal Andrej Budal, dramaturgiziral Jože Babič. Tretji del. RO. Režija: Jože Peterlin. 21.30 Vaše popevke. 22.30 Solist tedna: Artie Shaw.

Sporazum je tudi politična podpora Jugoslaviji

Velika večina italijanskega tiska je prinesla ugodne komentarje o podpisu italijansko-jugoslovanske pogodbe o pripadnosti Cone B Jugoslaviji, ki sta ga v ponedeljek podpisala v neki vili pri Anconi zunanja ministra Rumor in Minič. Proti so ostro nastopili le listi skrajne desnice. Tisk poudarja, da pomeni italijansko priznanje nove meje tudi podporo Italije in Zahoda Jugoslaviji proti pritiskom z Vzho-

da, posebno v obdobju po Titu. Pišejo tudi, da ima Italija ves interes na tem, da ostane Jugoslavija neuvrščena in neodvisna in da ne podleže »informbirojevskim« pritiskom.

—o—

»Mirovni« pohod statisočev Marokancev pod vodstvom kralja Hasana v špansko Saharo se je klavno zaključil. Niti opice si niso upale naskočiti minskega polja, kaj šele kralj Hasan s svojimi »navdušenimi« pristaši. Ni preostalo drugega kot kraljeva izjava, da je »cilj dosežen« in — vrnitev.

Po koroškem »Našem tedniku« povzemamo, da se je avstrijski kancler Kreisky v vladni izjavi zavzel za naglo rešitev določb južnotirolskega pakta, za zboljšanje odnosov z Jugoslavijo in za rešitev nadaljnjih točk 7. člena

Zloglasni nasprotnik koroških Slovencev župnik Mucher od Gospe Svete je vložil tožbo proti dvema slovenskima duhovnikoma na Koroškem, ker sta skupaj z 22 drugimi duhovniki poslala pismo celovškemu škofu, v katerem sta zahtevala Mucherjevo odstavitev. Škof je Mucherja pismeno pozval, naj umakne tožbo proti svojima duhovniškima sobratoma. Mucher pa hoče še »počakati«.

SKOZI DALJNOGLED

VEČNA ILUZIJA

Kdor se pelje po cesti mimo tržaške univerze, mu nujno obvisijo oči na vse križem popisanih zidovih univerzitetnih zgradb, kjer se z rdečo, modro in črno barvo borijo med seboj ideološke skupine mladih, ki se gredo revolucionarje. Vsi seveda ponujajo vsak svojo totalno rešitev vseh družbenih problemov; vsi so, kot kaže, prepričani, da je možna taka rešitev po njihovem revolucionarnem receptu. V tem trdnem prepričanju mladih, da je mogoče z neko ideološko-politično ali politično-filozofsko formulo rešiti vse probleme tega sveta, je nekaj ganjivega, kot v vsem, kar je otročje in neobgleno. Otročje in neobgleno je namreč danes še vedno verovati, da lahko neka ideološka ali politična formula ali magari kak filozofski sistem zajame vso stvarnost in resničnost človeštva ali tudi samo določene družbe. Ljudje smo tako različni — in še bolj velja to za narode — da je popolnoma iluzorično verjeti, da lahko kak ideolog ali politik, sociolog ali filozof dojamemo in spravi v formule celotno stvarnost. Tega ne bo zmogel nikoli noben posameznik, pa naj bo še tako genialen in učen, in niti noben sistem. In če kdo to poskuša, dela nasilje resnici in ljudem. Najbližje resnici in reševanju družbenih problemov je tisti, ki odkrito prizna njihovo mnogostranost in pestrost ter vztraja pri pluralizmu. Vse drugo se mora nujno izroditi v tiranijo.

ZAČETEK REFORME RAI-A ALI NOV POLICIJSKI ZBOR?

Vodstvo italijanske Radiotelevizije je razposlalo per nedavnim okrožnico, ki za-

hteva izredne varnostne ukrepe v poslopih vseh radijskih postaj. Očitno je, da je vodstvo RAI-a podleglo »psihozi golpe«, kot bi jo lahko imenovali, psihozi državnega udara. Ali pa gre samo za začetek izvajanja toliko slavljenih reforme RAI-a? Potem je značilno, da se je začela s tem, da so postavili v vežo radijske palače v Trstu, v ulici Fabio Severo, mizo, za katero so posadili dva vratarja, ki zahtevata osebno izkaznico od vsakogar, ki vstopi, si jo ogleda in nato prepišeta podatke iz nje na poseben karton s kopijo. Enega dobi obiskovavec, drugega pa shranijo v kartoteko. Ta postopek velja tudi za sodelavce RAI-a, ki je dvajset let in več delajo v palači in celo za nameščence, ki pa so dobili posebne izkaznice. Radijski vratarji so se tako spremenili v nekako policijo, ki mora z avtoritativnimi gestami in strogimi obrazi pregledovati osebne izkaznice vseh umetnikov, ki oblikujejo radijske programe, in vseh drugih sodelavcev. Gorje, kdor pozabi osebno izkaznico doma. Kot kaže, misli vodstvo RAI-a na ta način prepričati, da bi vdrla na sedež RAI-a »golpisti« ali atentatorji. Toda če bi se ti res prikazali? Dvomimo, da bodo ravno radijski vratarji in rai-eva birokracija tisti, ki bodo prepričali »golpe« v Italiji. Kvečjemu še prispeva jo vtisu, da vladajoča birokracija izgublja glavo in čut za lastno dostojanstvo ter seveda za — smešnost.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. • Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna Graphart, Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 77-21-51

EGS in italijansko-jugoslovanska prosta cona

(Nadaljevanje s 1. strani)

ga v Evropi tako zaradi popolne enakopravnosti pri investicijah kapitalov kot zaradi svobode gibanja ljudi.

Po mnenju gospodarskih krogov se Trstu z industrijsko cono odpirajo možnosti za razvoj industrije. V zaledju tržaškega pristanišča se s prosto cono odpirajo nova vrata ter bodo dani pogoji za intenzivnejši promet s surovinami ter za izvoz polizdelkov in končnih izdelkov iz proste cone, kar bo zaradi neposredne bližine koristilo tudi pristanoma v Trstu in Kopru. Prosta cona naj bi — kot rečeno — pridobila industrije in trgovce tudi iz drugih držav Evropske gospodarske skupnosti, kar utegne privedi do zanimivih sprememb v zunanjetrgovinski politiki Evrope.

Kar se tiče Krasa, seveda ostajajo veljavne vse dosedanje zahteve krajevnega prebivalstva o zaščiti narave in okolja ter bo treba poskrbeti, da veliki projekt za industrializacijo ne bo škodoval kajevnim značilnostim in njihovem naravnemu razvoju.

Na jugoslovanski strani je za prosto industrijsko cono zainteresirana zlasti Slovenija, ki je med vsemi jugoslovanskimi republikami najbolj udeležena v gospodarski kooperaciji med Italijo in Jugoslavijo. Zaradi tega so imeli te dni v Lipici predstavniki občinskih skupščin ter socialnopolitičnih organizacij Slovenskega Primorja posvete o omenjeni coni s predsednikom odbora Zvezne skupščine za gospodarske stike s tujino Borisom Šnuderlom, Šnuderl je dejal, da prosta industrijska cona odpira nove možnosti tako za sodelovanje med Italijo in Jugoslavijo kot za sodelovanje med Evropsko gospodarsko skupnostjo ter Jugoslavijo in drugimi državami v razvoju.

Posebne koristi se po njegovih besedah obetajo pristanoma v Trstu in Kopru. V prosti coni — je dodal Šnuderl — naj bi se razvile zlasti živilska, kovinska, elektronska in lesna industrija. Na sestanku v Lipici so tudi predlagali ustanovitev posebne koordinacijskega odbora, da bi pripravil podrobnosti načrta za prosto industrijsko cono.

Prosto industrijsko cono bo upravljal mešan italijansko-jugoslovanski odbor, v katerem bo imela vsaka stran po tri člane. Pogodba o coni bo veljala 30 let ter jo bo mogoče podaljšati. Za Italijo bodo v mešanem odboru predstavniki Ustanove tržaške industrijske cone.

V Trstu je o novi prosti coni te dni raz-

pravljaj izvršni odbor Združenja industrijev tržaške pokrajine. Iz besed predsednika Marcella Modiana je razvidno, da so industriji pripravljeni sodelovati pri uresničenju te pobude, vendar izražajo tudi določeno zaskrbljenost. Slednja se med drugim tiče delovnih stroškov, ker bodo v okviru cone sodelovala podjetja z italijansko in jugoslovansko delovno silo. Plače v Jugoslaviji so povprečno nižje od plač v italijanski industriji ter bi zaradi tega utegnile tovarne v prosti coni delati znatno konkurenco drugim obratom na Tržaškem. Zgolj dobra volja obeh strani — je rekel

Modiano — sama na sebi ne zadošča, da bi Trst imel dejanske koristi od nove proste cone. Že po ustanovitvi proste industrijske cone v Žavljah so izkušnje takoj pokazale, da v naši industrijski stvarnosti ne zadoščajo celinske olajšave, ki so same po sebi teoretično popolnoma v redu. Po Modianovih besedah bodo potrebni primerni posegi oblasti, včevši za infrastrukturo, da se bo splačalo namestiti industrijske obrate v prosti coni. Istočasno je treba dati primerno zaščito deželnim in tržaškim podjetjem, ki se bodo neposredno soočila z jugoslovansko konkurenco.

Za vse to je potrebno, da bodo tržaški industriji vključeni v delovno skupino, ki bo na italijanski strani pripravila osnutek za pravni in poslovni pravilnik za podjetja, ki bodo obratovala v prosti industrijski coni na italijansko-jugoslovanski meji.

Problemi naših duhovnikov

Naš list se je vedno izogibal polemik o verskih zadevah, razen kolikor je bilo to v zvezi s čisto narodno problematiko, kot je bil npr. odnos bivšega škofa do naše manjšine ali problem priznanja posebne koprške škofije v zvezi s priznanjem sedanje meje in pripadnosti bivše Cone B Sloveniji in Jugoslaviji. Nismo želeli, da bi s polemiziranjem o verskih in cerkvenih zadevah še bolj razdvajali slovensko javnost na Tržaškem in Goriškem, ki je itak ideološko in politično že preveč razdeljena. Toda zadnji čas smo bili z več strani opozorjeni na določeno perečo problematiko, ki zadeva slovenske duhovnike in vernike v Trstu in zlasti na določeno neugodje in nezadovoljstvo, ki tlita med tukajšnjimi slovenskimi duhovniki zaradi vse predolgega zavlčevanja rešitve nekaterih problemov.

Slovenski duhovniki so upali, da se bo s spremembo na škofijskem sedežu začelo tudi reševanje problemov slovenskih vernikov in duhovnikov na Tržaškem, vendar pa minevajo meseci, ne da bi na pristojnem mestu pokazali težnjo, da bi se pri slovenskih duhovnikih in vernikih pozanimali, kje jih čevelj žuli, kot se pravi. Naši duhovniki popolnoma razumejo delikatni položaj novega škofa, ki se mora šele seznanjati z razmerami in najti ravnovesje med težnjami raznih strank, vendar pa pogrešajo vsaj ljubeznivega zanimanja in stika. Pri tem imajo občutek, da jih dosedanj kanal, ki naj bi olajševal stike med njimi in škofom (vikariat za slovenske vernike v škofiji), ne funkcionira tako, kot bi moral, in da se je ta vikariat spremenil v nekako samostojno ustanovo, ki deluje bolj

navzdol. Samo tako se je lahko zgodilo tisto pri zadnjem romanju pri Sv. Justu. Vsi naši duhovniki brez izjeme zelo spoštujejo sedanjega škofovskega vikarja za slovenske vernike, kot naglašajo, predvsem zaradi njegovih osebnih odlik, vendar močno želijo in zahtevajo, da bi ta vikariat kot funkcija ne bil vezan na določeno osebnost, ampak da bi bila to voljena funkcija, ker bi omogočila bolj živ in neposreden stik med slovenskimi duhovniki in škofijo.

Kolikor vemo, je bila že izvedena neka taká volitev v goriški škofiji, zato ni videti ovire, da bi ne moglo priti do takšnih duhovniških volitev tudi tu, kar bi bilo tudi v skladu z novim duhom odnosov v Cerkvi, ki veje iz sklepov drugega vatikanskega cerkvenega zbora. To ne pomeni nezaupanja do sedanjega izvrševavca te funkcije, ampak izraža, kot rečeno, željo po hitrejšem in učinkovitejšem reševanju problemov, ki so v okviru slovenskega verskega občestva na Tržaškem že akutni in se še vsak dan bolj zaostrojujejo. Pri tem gre za odnose med duhovniki samimi, ki delu-

(Dalje na 8. strani)

—o—

VLADNI SREDNJEROČNI NAČRT

Morova vlada izdeluje srednjeročni gospodarski načrt proti gospodarski krizi. Z osnutkom je že seznanila sindikate, posvetovala pa se je tudi z raznimi strankami, najprej s socialisti, ki podpirajo vlado od zunaj. V vladi so, kot znano, namreč samo krščanski demokrati in republikanci s svojim najuglednejšim voditeljem La Malfom. Toda ravno socialisti so že odklonili načrt in kaže, da bodo v svojem nezadovoljstvu z njim sploh odtegnili svojo podporo vladi. Proti načrtu so se izjavili tudi že sindikati, češ da se je vlada premalo ozirala na njihove zahteve. Kritiziral pa ga je tudi predsednik Confindustrije (Zveze italijanskih industrijev) Agnelli, češ da je načrt sestavljen preveč »tradicionalno« in da zato ne ustreza novim potrebam. Če bo načrt odklonjen, bi lahko povzročilo to padec vlade in predčasne parlamentarne volitve. Vendar se bo vlada verjetno rajši odločila za popravek načrta, zlasti v smislu socialističnih in sindikalnih zahtev.

Zaccagnini izgublja tla

V italijanski krščansko-demokratski stranki se nadaljujejo debate o prenovitvi stranke in o novi politični liniji, ki naj bi si jo določila stranka po volivnem neuspehu pri upravnih volitvah 15. junija. Zdaj kaže, da novi politični tajnik Benigno Zaccagnini, ki je ubral bolj levi kurz, že izgublja tla in da nima več za seboj širše opore. Oblikuje se nova večina v stran-

ki, ki povezuje dorotejce in fanfanijevce, k njej pa bo baje pristopila tudi Rumorjeva skupina. Levi tabor, ki podpira Zaccagninija, se manjša. Za novega strankinega tajnika kandidira Forlani, ki je za sredinsko politično linijo in za odločno nasprotstvo do komunistov, posebno še proti perspektivi »zgodovinskega kompromisa« z njimi. Zadeva se bo odločila na strankinem kongresu, ki bo najbrž februarja.

Za novo politiko v dolinski občini

Na zadnji seji dolinskega občinskega sveta (30. oktobra) je bila na dnevnem redu razprava o upravno-političnem programu za obdobje 1975-1980. V imenu svetovalske skupine Slovenske skupnosti je dr. Tul navedel osnove programske politike, kakršno bi morala voditi občinska uprava v prihodnjem petletju. Poudaril je, da občina Dolina zaradi divjega vala industrializacije, ki je zajel njeno ozemlje, ni več to, kar je bila; zato mora spet najti samo sebe in sicer v aktivnem obravnavanju vseh problemov. Za njen nadaljnji razvoj je temeljno vprašanje: ali se slepo in pasivno pre-

skupnosti dejal, da pripravnih površin za nove tovarne ni več. Ostaja samo še kako hribovito področje, kamor bi nekateri hoteli preseliti nekatere tovarne iz mesta. Slovenska skupnost vztraja na stališču, da je treba napeti vse sile, da se tudi ta oziroma vsaj ta preostala področja dejansko rešijo pred železobetonskimi tovarniškimi objekti. Ne se potegovati za njihovo rešitev pomeni nadaljevati s sprejemanjem vsiljenih dejstev, čeprav se je v državi in pri nas v zadnjih letih marsikaj spremenilo, tako da se lahko marsikaj zahteva in z enotno voljo tudi doseže. Prav zadnji sporazumi med Italijo in Jugoslavijo glede ustanovitve skupne industrijske proste cone ob me-

ji na Krasu narekujejo, da se bo težišče industrijskih pobud premaknilo na to področje. Zato že sedaj ni več nobenih realnih gospodarskih interesov siliti industrijo na ozemlje dolinske občine!

V nadaljnjem posegu se je dr. Tul zavzel za čimboljše sožitje med slovenskimi in italijanskimi občani, za takšno kulturno politiko občine, ki bi bila pozitivno do vzetna za vse kulturne komponente ter vse oblike prosvetne in razvedrilne dejavnosti. Občinsko upravo je tudi opozoril na pereč problem oskrbe starih in osamelih ljudi, katerega bo treba skrbno preučiti ter izdelati nato konkreten program.

Glede nadaljnjega razvoja šolstva slovenske manjšine je svetovalec Tul poudaril, da morajo slovenske šole čimbolj ustrezati (Dalje na 5. strani)

V nedeljo 16. novembra 1975 bo ob 17. uri v FINŽGARJEVEM DOMU na OPČINAH ob svoji 5. obletnici obstoja igral

ANSAMBEL »G A L E B I«

Gost slavnega večera bo ansambel »TAIMS«

Prisrčno vabljeni!

pustimo zunanjemu »razvoju« in kvečjemu izražamo zaskrbljenost samo z besedami ali pa postavimo neko mejo, preko katere po naši vesti ne moremo za nobeno ceno, če res hočemo ščititi življenjske koristi prebivalstva, ki to od nas pričakuje.

Zato je Slovenska skupnost odločno na stališču, da je treba zaradi pravičnosti in zgodovinske kontinuitete ohraniti sedanje razmerje prebivalstva ter ne dopustiti umetnega spreminjanja. Zato je tudi za tak regulacijski načrt, ki naj ščiti predvsem koristi občanov ter nemoten razvoj naših vasi.

Glede nadaljnje industrializacije na občinskem ozemlju je predstavnik Slovenske

Tržaški občinski odbor je odstopil. Krizo so povzročili socialisti, ki so sklenili, naj njihov predstavnik Dušan Hreščak izstopi iz odbora. Kot znano, je v začetku prejšnjega meseca odstopil podžupan in odbornik za javna dela, socialist Giuricin v znak protesta proti novemu sporazumu o dokončni ureditvi meje med Italijo in Jugoslavijo. Dušan Hreščak pa je odstopil, ker je tako sklenila socialistična stranka, ki je mnenja, da se je levosredinska koalicija preživela in da je napočil čas, ko mora tudi komunistična partija prevzeti svoje neposredne odgovornosti v okviru vladne večine.

Krščanska demokracija socialistični predlog odklanja in pravi, da je treba spoštovati načela demokratične igre, to je strogo razlikovati med vlogama večine in opozicije.

Kriza v tržaški občini

TISKOVNO POROČILO SLOVENSKE SKUPNOSTI

V ponedeljek 10. t.m. se je sestalo pokrajinsko tajništvo Slovenske skupnosti v Trstu, da bi proučilo politični položaj, ki je nastal po sklepu PSI, da odpokliče svojega predstavnika iz občinskega odbora v Trstu in s tem odtegne politično podporo omenjenemu odboru ter tako paralizira delo tržaške občinske uprave. Slovenska skupnost ugotavlja, da brez konkretnega alternativnega predloga tak korak ne koristi prebivalstvu. Obenem Slovenska skupnost ugotavlja, da se je s tem dejansko razbila levosredinska koalicija ter bi bilo zato logično, da sedaj odstopi celotni občinski odbor; tako bi se omogočilo iskanje politične upravne poti za rešitev nastale krize.

Slovenska skupnost je nadalje mnenja, da je spričo težkega političnega in gospodarskega položaja nujno najti čimprej ustrezne programske postavke, ki bi jih lahko zagovarjala najširša demokratična večina tržaškega občinskega sveta. Še zlasti je Slovenska skupnost mnenja, da mora biti za rešitev občinske krize nujni pogoj pravična rešitev problemov slovenske manjšine, ki jih je Slovenska skupnost večkrat postavila v svoje programske zahteve in dokumente. Slovenska skupnost bo zato podprla samo tako občinsko upravo, ki bo tudi spričo podpisanih sporazumov med Italijo in Jugoslavijo brez oklevanja programirala rešitev odprtih vprašanj naše manjšine na občinski kakor tudi na pokrajinski ravni. Pokrajinsko tajništvo je dalo mandat izvršnemu odboru, da napravi ustrezne korake in poglobi stike s pokrajinskimi tajništvii ustavnega loka, da se doseže čim širša solidarnost za dosledno in dokončno rešitev problemov naše narodne skupnosti.

Ob koncu je pokrajinsko tajništvo Slovenske skupnosti z zadovoljstvom vzelo na znanje vest o dokončnem podpisu sporazuma med Italijo in Jugoslavijo, obenem pa se čudi skromnemu poudarku, ki ga ima pri tem manjšinska problematika.

Svetovalec Brezigar o psihiatrični oskrbi

Tržaški pokrajinski svet je na seji v ponedeljek, 10. t.m., razpravljal o psihiatrični oskrbi v tržaški pokrajini, o čemer je na eni prejšnjih sej poročal predsednik Zanetti. V razpravo je posegel tudi svetovalec Slovenske skupnosti Bojan Brezigar, ki je med drugim naglasil, da se je pokrajinska uprava pred nekaj leti lotila pogumne pobude, ko je začela uvajati na področju psihiatričnega zdravljenja povsem nove metode, pri čemer se je držala načela, da morajo psihiatrične bolnišnice postati popolnoma enake ostalim bolnišnicam, se pravi središča, kjer se bolniki zdravijo. V tem pa je bilo treba predvsem odpraviti razne predsodke, vzbujati zanimanje prebivalstva za umsko bolne ljudi, postopno spremeniti značaj bolnišnice pri Sv. Ivanu, ki je bila do pred nekaj leti bolj podobna zaporu kot kraju za zdravljenje. Novi pogledi in nove metode — je naglasil svetovalec Brezigar — temeljijo na prepričanju, da je treba iskati izvore umskih bolezni zlasti v družbi in se lotiti njihovega zdravljenja predvsem pri izvorih. Bolnike je treba postopno ponovno vključevati v družbo. Prvi korak takšnega vključevanja vidi svetovalec Brezigar v dejstvu, da so bolnišnico pri Sv. Ivanu na široko od-

prli mestu, in da je bila psihiatrična služba decentralizirana tako da se že danes vsakdo lahko obrne za prvi nasvet k strokovnjaku, ne da bi ga pri tem tlačila mora ali da bi ga motili predsodki, ki jih je vzbujala stara institucija norišnice.

Svetovalec Brezigar je na koncu naglasil, da mora pokrajinska uprava nadaljevati z dosedanjim politikom decentralizacije, še bolj izprazniti bolnišnico pri Sv. Ivanu in določiti del njenih prostorov drugim socialnim namenom, saj pri Sv. Ivanu hudo pogrešajo socialne dejavnosti. Pokrajinska uprava si mora še dalje prizadevati za večjo poklicno usposobljenost kadrov. Zavedati se moramo — je zaključil predstavnik Slovenske skupnosti — kakor je naša dolžnost prispevati k odpravi socialne bolezni, ne pa zgolj upravljati bolnišnico s pacienti, pri katerih ima po obstoječih predpisih glavno besedo najprej sodnik in šele nato zdravnik.

—o—
OBVESTILO

Uprava občine Devin - Nabrežina obvešča, da morajo vsi vinogradniki in vsi pridelovalci grozdja in mošta prijaviti najkasneje do 29. novembra 1975 količino med letom pridelanega vina.

—o—

V torek 18. t.m. ob 15.30 v Kulturnem domu v Trstu gostovanje PRIMORSKEGA DRAMSKEGA GLEDALIŠČA iz Nove Gorice

KLAUS EIDAM

POSTRŽKOVE DOGODIVŠČINE

S TRŽAŠKEGA

ZA NOVO POLITIKO V DOLINSKI OBČINI

(Nadaljevanje s 4. strani)

zati zahtevam in potrebam manjšine same. Vsi zainteresirani dejavniki slovenske manjšine bi se zato morali zediniti v zahtevi po ustanovitvi samostojnega slovenskega šolskega okraja ali okrajev. O tem problemu bodo morale povedati svoje mnenje tudi krajevne ustanove, posebno še okoliške občine s pretežno slovenskim prebivalstvom.

V razpravo o upravnem programu je posegel tudi Boris Gombač, ki je poudaril zlasti važnost gospodarskih pobud v okviru manjšine ter orisal sedanje krizno gospodarsko stanje. Zavzel se je za učinkovitejšo navzočnost občine v upravnem odboru EZIT-a ter za ustanovitev posebne komisije za proučitev konkretnih gospodarskih pobud. (Zaradi obolelosti pa ni mogel podati svojega poročila o problemih kmetijstva in ekologije svetovalec Glavko Petaros).

Ob zaključku razprave je občinski svet sklenil, naj načelniki skupin skupno pregledajo volilne programe vseh strank, zastopanih v svetu, ter ugotovijo, če je o njih še potrebno razpravljati v občinskem svetu.

Pisma uredništvu:

ČUDNA GOSTOLJUBNOST!

V torek, 4. novembra, nas je skupina Nabrežincev šla na izlet čez mejo v Rožno dolino. Proti večeru smo se ustavili v gostišču »Pri Rezki«. Vsedli smo se k mizi in čakali natakarja, ki ga dolgo ni bilo, da bi nas postregel. Bili smo že nestrpni. Končno se je prikazal in nas polagoma stregel. Pri delu mu je pomagal tudi gospodar ali upravnik. Govorili smo vsi slovensko, njega samega nagovarjali tudi v slovenščini, on pa se je kar naprej silil s svojo italijanščino. Temu smo se zelo čudili in jezili. hkrati. Zakaj se je silil s svojo slabo italijanščino? Morda zato, ker sta tedaj vstopila v jedilnico dva Italijana, naročila pol litra vina in štiri kozarce, pa ga je zato bilo sram govoriti slovensko? Mi smo precej pojedli in popili, Italijani pa mu za tisto vino niso dali dosti dobička. Kot vsaka dobra slovenska družba, smo tudi mi po kozarčku vina hoteli nekaj po naše zapeti, a izgleda, da ga je tudi to motilo in nam je slovensko petje prepovedal, dasi smo tam že večkrat slišali italijansko petje.

Zares čudna gostoljubnost! Slovenci v Italiji lahko kjerkoli slovensko zapojemo, učimo svoje otroke lepe slovenske pesmi, ko pa pridemo v neko »gostilnico« matične države, nam to nekdo prepove. Ali je mogoče?

Sledi podpis

—o—

NAŠE SOŽALJE

Pred dnevi je v Trstu umrl 75-letni Karlo Čok, ki smo ga dolga desetletja videvali, kako je pridno stregel gostom znanega bifeja »Tomažič« v Trstu. Svojemu zvestemu naročniku in zavednemu Slovincu želimo, da bi mirno počival v domači zemlji. Sorodnikom izrekamo globoko občutno sožalje.

Beneški Slovenci za svoje narodne pravice

Odpolsanstvo beneških Slovencev je bilo 7. novembra letos sprejeto pri predsedniku deželnega sveta Pittoniju, nato pa imelo razgovor s predstavniki strank ustavnega loka. V odpolsanstvu so bili Emil Cenčič, Viljem Černo, Josip Crisetic, Dino del Medico, Avgust Lauretig, Pavel Petričič, Izidor Predan, Marino Qualiza, Valentin Simonitti in Natale Zuanella (našteli smo jih po abecednem redu).

Predsednik deželnega sveta Pittoni se je za zahteve beneških Slovencev živo zanimal in zagotovil svoje posredovanje. Odpolsanstvo je imelo nato skoro dveurni razgovor z zastopniki raznih strank v deželnem svetu. Prisotni so bili zastopniki DC, PCI, PSI in seveda Slovenske skupnosti. Štoka je v imenu Slovenske skupnosti pozdravil odpolsanstvo v slovenskem jeziku in jim zagotovil vso nadaljnjo pomoč Slovenske skupnosti pri dokončnem izbojevanju pravic Slovencev v videmski pokrajini. Odpolsanstvo beneških Slovencev je tako predsedniku deželnega sveta Pittoniju kot zastopnikom strank izročilo spomenico, v kateri je izražena zahteva, naj se v okviru deželnega sveta, predvsem pa v novem programu bodočega deželnega odbora, dosledno uporablja izraz »slovenska manjšina iz videmske pokrajine«, naj deželni svet odobri poseben zakon-priporočilo za čimprejšnjo raztegnitev »statusa« slovenske manjšine tudi na Slovence v videmski pokrajini. Dežela naj končno zagotovi svoje pokroviteljstvo nad kulturnimi in znanstvenimi pobudami, katerih namen je doseči zaščito Slovencev v videmski pokrajini. To so temeljne zahteve, ki jih je odpolsanstvo obrazložilo političnim dejavnikom na deželni ravni.

Pobudo beneških Slovencev toplo pozdravljamo tudi zaradi tega, ker so nastopili kot subjekt svojih zahtev, s čimer so dokončno razblinili lažne trditve nekaterih šovinistov, ki še danes pravijo, da so beneški Slovenci drugačni od tržaških in goriških Slovencev in da ne marajo biti Slovenci. Ves razvoj Benečije — in to dokazuje tudi nastop pri predsedniku dežel-

nega sveta Pittoniju in pri zastopnikih raznih strank — pa gre odločno v smer, ki je za Beneško Slovenijo edina pravilna: v smer dokončnega izbojevanja vseh narodnih, socialnih in ekonomskih pravic. V tem boju niso z Benečani samo tržaški in goriški Slovenci, ampak vsi demokratični in pametni Italijani.

—o—

KOŠIČ RAZSTAVLJA V GORICI

V nedeljo, 9. t.m., so v galeriji »Il Torchio« v ulici Mameli v Gorici odprli samostojno razstavo slikarja Andreja Košiča. Tokrat razstavlja slike v malem formatu, s katerimi se intenzivneje ukvarja v zadnjem času. Motivika ostaja ista kot pri dosedanjem Koršičevem slikarskem delu, upodablja namreč značilne izreze iz narave v okolici Gorice, v Brdih in na Krasu. Razstava v galeriji »Il Torchio« bo odprta do sobote, 22. t.m. po naslednjem urniku: ob delavnikih od 11. do 13. in od 17. do 20. ure, ob nedeljah pa od 10. do 13. ure.

Pričujoča razstava je v dobrem letu dni že tretji samostojni Košičev nastop v Gorici, v tem času pa je razstavljal tudi v Vidmu, Rogaški Slatini, Idriji, na Jesenicah, v Gradišču ob Soči, v Civitanova Marche in v Porto San Giorgio.

—o—

V nedeljo, 9. t.m., je v župnijski dvorani v Števerjanu na povabilo ZSKP Gorica nastopil mešani pevski zbor iz Št. Jakoba v Rožu, ki ga vodi Lajko Milisavljevič. Koncert je obsegal ljudske pesmi iz Roža, deloma v starejših, deloma pa v novejših priredbah. Zbor pripravlja trenutno tudi poseben program, sestavljen iz ljudskih pesmi iz Ziljske doline.

—o—

Na uradni slovesnosti ob prazniku 4. novembra v Redipugli je prišlo do desničarske provokacije. Pojavili so se transparenti z napisi »Samoodločbo glede Trsta«, »Cone B ne damo«, »Nočemo zadušitve Trsta« ipd. Dogodek dokazuje, da se je za nekatere, ki nočejo videti stvarnosti, čas res ustavil.

»Senjam beneške pjesmi« na Ljesah

V nedeljo 9. t.m., je bil na Ljesah v Beneški Sloveniji 4. »senjam beneške pjesmi«, ki ga je priredilo tamkajšnje prosvetno društvo »Rečan«. Do prireditve bi pravzaprav moralo priti še pred tedni, vendar je zaradi slabega vremena morala odpasti. Do pretekle nedelje pa so župnijsko dvorano, ki je še v gradnji, za silo uredili, tako da je lahko sprejela nastopajoče in poslušavce. V imenu domačega društva »Rečan« je pozdravil prireditev društveni predsednik Aldo Klodič, poleg njega pa še pokrajinski svetovalec iz Špetra prof. Pavel Petričič in glavni urednik »Novoga Matajurja« Izidor Predan.

Na festivalu so izvedli devet pesmi, ki so vse napisane v beneškoslovenskem narčju, pevce pa je spremljal glasbeni ansambel iz Tricesima. Zmagala je pesem z

naslovom »Nina nana« v izvedbi beneškoslovenskih otrok, besedilo je napisal Anton Hvalica, melodijo pa Aldo Klodič. Nedvomno se je melodija te in tudi ostalih pesmi številnim poslušalcem — bilo jih je nekaj sto — že tisti dan vtisnila v spomin, zato bi bilo prav, če bi te pesmi izdali v pesmarici, tako da bi jih spoznala tudi širša javnost. Vsaka taka pesmarica pa je pomembna tudi zato, ker pomeni dragoceno pričevanje samostojnega kulturnega ustvarjanja beneških Slovencev.

—o—

V Gorici so ustanovili odbor za gradnjo slovenskega kulturnega doma, ki je sestavljen iz članov vodstva Slovenske kulturno gospodarske zveze in predstavnikov organizacij, ki so v njej včlanjene.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Odlično zborovsko petje

Glasbena matica iz Trsta je v niz svojih abonmajskih koncertov za letošnje sezono vključila tudi nastop Akademskega pevskega zbora »Branko Krsmanovič« iz Beograda. Koncert je bil 7. t.m. v Kulturnem domu v Trstu, kjer so se zbrali zelo številni ljubitelji zborovskega petja. Omeniti moramo, da je bila dvorana zasedena do zadnjega kotička.

V prvem delu programa je zbor izvajal skladbe z nabožno tematiko. Program je bil skrbno izbran, saj so skladbe obsegale razna obdobja, ki gredo od renesanse do novejših časov. Slišali smo Scarlattijevo »Exultate Deo«, T.L. De Victorie »Ave Maria«, A. Grečaninova - P.I. Čajkovskega »Voskliknite... Alliluia«, anonimno v priredbi D. Štefanoviča Stihira »Stefanu Dečanskemu«, M. Tajčeviča »Vospojte Gospodi«, J. Hairstona »Amen« (črna duhovna pesem) in istega avtorja »In dat great gittin' up mornin'« ter A. Rabireza »Missa Criolla«. Takoj smo lahko ugotovili, posebno pa še iz obeh črnskih pesmi ter iz skladbe »Missa Criolla«, da se zbor z lahkoto vživi v duha pesmi in ga zna pristno podati. Posebna pohvala gre solistom, še posebej tistemu iz Grečaninove »Voskliknite... Alliluia«, ki je vila v zares kvalitetnem repertoarju interpretacijsko najtežja. Občinstvo je z burnim ploskanjem nagradilo predvsem izvajanje skladbe »Missa Criolla«, ki jo je zbor ob spremljavi tolkal izredno lepo podal.

Drugi del programa je bil posvečen jugoslovanskim avtorjem. V tem delu je zbor zapel: J. Pača »Brankovo kolo«, U. Vrabca »Bilečanko«, J. Slavonskega »Voda z vira«, St. Mokranjca »VII. rukovet«, B. Babiča »III. suito«, M. Milojeviča »Muha i komarac«, L. Bošnjakoviča »Selo muje ubavo«, Gotovaca - Simića »Dve pesmi iz Dalmacije« in na koncu še venec jugoslovanskih ljudskih pesmi, med njimi dve slovenski pesmi. To je še posebej razveseljivo, saj smo že večkrat opazili, da zbori, ki niso slovenski, le s težavo zapojejo kako našo pesem. Zadnji tak primer je bil makedon-

ski zbor Kočo Racin, ki je nastopal tudi v nekaterih slovenskih vaseh, pa ni zapel niti ene naše pesmi. »Bilečanko« je zbor poklonil avtorju Ubaldu Vrabcu, kateremu je tudi čestital ob 70-letnici.

Posebna pohvala gre dirigentu Bogdanu Babiču, ki z odličnimi gibi povsem pritegne in nadkriljuje zbor, tako da mu ta z lahkoto sledi. Koncert je bil res edinstvena priložnost za ljubitelje zborovskega petja, ki so se z gromovitim ploskanjem zahvalili pevcem in dirigentu.

A. L.

Kulturne novice

Založnik Rudolf Trofenik v Münchenu je izdal v fototehniko ponatis Trubarjeve »Cerkvene ordninge«, ki je bila objavljena l. 1563 v 400 izvodih. Ponatis je izšel, kot slišimo, v 500 izvodih. Cena v Tržaški knjigarni — 25.000 lir. Nova izdaja je toliko važnejša, ker gre za izreden dokument, ki je vzbudil svoj čas jezo avstrijskega cesarja, in ker se je ohranil do danes samo en izvod te Trubarjeve knjige, ki ga je pred leti odkril neki nemški raziskovalec v vatikanski knjižnici.

—o—

Umrli je slovenski pisatelj Rudolf Kresal. Svoj čas je bil med najbolj obetajočimi in priljubljenimi pisatelji, po vojni pa je le malo pisal.

Nova številka »Mladike«

Iz tiskarne je prišla osma in deveta številka revije »Mladika«, ki prinaša na uvodnem mestu poročilo o letošnjih študijskih dnevih v Dragi.

Sledi članek »Ob trideseti letnici slovenskih šol, ki ga je napisal Maks Šah. Ta jubilej osvetljuje Šah iz zgodovinske perspektive. Sergij Pahor je objavil reportažo z naslovom »Ob zadnjem intervjuju s Tonetom Kraljem«. V reviji je objavljeno tudi več reprodukcij Kraljevih del. Pahor pravi v svojem članku med drugim: »Povsod je Tone Kralj vtisnil svoj osebni pečat in ustvarjal priče slovenstva, povsod uresničeval načrt, ki mu je zasvetil v viziji prihodnosti, ko se je med prvo svetovno vojno znašel nekje na fronti blizu Doberdoba. Ta načrt ga je pripeljal do tega, da je poslikal 40 cerkva, v glavnem na najbolj ogroženem delu slovenskega narodnega ozemlja. Vse to nalaga primorskim Slovencem veliko odgovornost, da bomo njegovo veliko in obsežno dediščino znali ohraniti kasnejšim rodovom, predvsem da bomo ubranili njegova monumentalna dela pred propadom, kar se ponekod že dogaja ob vsestranskem molku odgovornih in prizadetih«. Krajši članek »Streli v Španiji« obsoja nasilje španske diktature, ki je obsodila na smrt in dala usmrtiti pet mladih ljudi, bojevnikov za svobodo. Nekdo, ki se je podpisal samo z začetnicama, upravičeno nastopa proti čudnemu malodušju, s katerim določen del

slovenskega izobraženstva gleda na slovensko zgodovino ali jo celo tako prikazuje drugim, kar izvira predvsem iz neznanja resnične slovenske zgodovine. Aktualen in zanimiv je članek o nalogah, ki čakajo novega tržaškega škofa. Članek je napisal Ivo Jevnikar. Poseben članek je posvečen umrlemu profesorju, kulturnemu delavcu Radu Bednariku. Maks Šah je prispeval tudi članek »Pred parlamentarno razpravo o reformi višjih srednjih šol«, Ivan Peterlin piše o telesni kulturi in športu, F.M. pa prijetno opisuje izlet na Ojstrnik. Poleg raznih drugih krajših prispevkov in običajnih rubrik prinaša revija tudi nadaljevanje razprave prof. Jevnikarja »Zamejska in zdomska literatura« in nekaj leposlovja. Novelo »Njena denarnica« je napisala Milena Merlak, Vladimir Kos pa je zastopan s pesmijo »Še preden bo odšla v megli«.

—o—

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE - TRST
Kulturni dom

30 let neprekinjenega delovanja

Anton Leskovec

D V A B R E G O V A

Drama — iz življenja beračev — v dveh delih
Po dramaturški redakciji M. Beline priredil
Jože Babič

v četrtek, 13. novembra, ob 16. uri - Abonma
Red G

V petek, 14. novembra, ob 16. uri - abonma
Red H

v petek, 14. novembra, ob 20. uri - Abonma
Red I

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE - TRST
Maurice Hennequin - Georges Duval

ANATOLOV DVOJNIK

(Komedijska v treh dejanjih)

V soboto 15. novembra, ob 17.30 v občinski
telovadnici v DOLINI.

V nedeljo, 16. novembra, ob 17.30 v župnijski
dvorani v BAZOVICI.

—o—

Še vedno ni dobili v Tržaški knjigarni nekaterih slovenskih revij in zbornikov, zlasti zgodovinskih, etnografskih itd., kot npr. »Slavistične revije«, »Zgodovinskega časopisa«, »Kronike« itd. V Tržaški knjigarni zagotavljajo, da krivda ni njihova. Tako tudi ni prispela 1. številka »Jezika in slovstva«, medtem ko je druga že tu.

Večer akademskega slikarja Toneta Kralja

Ko smo pred petimi leti slavili sedemdesetletnico Kraljevega rojstva prav tako v dvorani Slovenske prosvete, smo bili nekako veselo razpoloženi. Kralj sam pa je bil žalosten in zagrenjen, ko je obnavljal svoje spomine. V svojem življenju ni doživel tistega resničnega priznanja kot ga je doživel marsikateri umetnik.

Ponedeljkov večer, ki je bil spet posvečen Kralju je razgrnil pred poslušavci vso njegovo pisano ustvarjalnost, predvsem pa smo se ustavili ob slikah v naših cerkvah. Razumljivo je, da smo si ogledali največ cerkve na Primorskem, saj jih je tu poslikal okoli 40 in ga prištevamo kar med naše domače umetnike. Najdalj smo se ustavili v katinarski cerkvi, ki je morda najlepši umetniški spomenik. Slišal smo anekdote in resnične dogodivščine

okoli njegovega dela in življenja. Njegovo delo še ni pravilno in dokončno ocenjeno, vendar je zelo lepo in rojeno iz globoke slovenske duše.

Slike je prinesel časnikar Sergij Pahor, razlagal pa jih je umetnik in umetnostni kritik Milko Bambič. A ko nekaterih slik ta dva nista imela, je z njimi in z zelo zanimivo razlago postregel še prof. Tone Požar. Večer je bil izredno zanimiv in je le škoda, da ni bilo na njem več mladih, ki bi najprej morali spoznati domačo umetnost!

Prihodnji večer bo v ponedeljek 17. novembra. Tokrat nam bo v barvnih slikah približal Španijo prof. Tone Požar. Na večer vabimo predvsem nove obiskovalce! Začetek kot običajno ob 20.15 v dvorani Slovenske prosvete v ulici Donizetti 3.

Novi jugoslovanski zakoni o gospodarskih odnosih s tujino

V Beogradu je bilo dvodnevno zasedanje zveznih svetov za družbeno ureditev ter za gospodarski razvoj in ekonomsko politiko. Izmenjali so mnenja o osnutkih štirih zakonov s področja gospodarskih stikov z drugimi državami.

Gre za osnutek zakona o prometu blaga in storitev s tujino, za osnutek deviznega zakona, za osnutek zakonov o opravljanju gospodarske aktivnosti v svetu ter za osnutek zakona o skladu za razvoj zunanjetrgovinske menjave in drugih vidikov gospodarskih odnosov s tujino.

Največ časa so posvetili osnutku deviznega zakona, oziroma njegovi najnovejši verziji. Že na majskem zasedanju na Brionih so začrtali osnove osnutka zakona o deviznem poslovanju, zaradi tega so tokrat proučevali predvsem vprašanja, kako naj bi osnovne postavke uresničili v praksi. Pokazala so se različna mnenja glede načina ustvarjanja deviznih sredstev in razpolaganja z njimi. Tako so govorili o tem, ali naj bi dovolili v novem deviznem zakonu delovnim organizacijam oziroma TOZD, da dajejo devizna posojila oziroma ali naj bi na splošno uvedli v zakonu institucijo deviznega kreditiranja. Nadalje so veliko razpravljali o instituciji plačilno-bilančnih omejitev in o tem, kako in na kakšen način naj bi v takšnem položaju zagotovili uveljavitev samoupravnih pravic združenega dela.

Zvezna sveta sta se strinjala s tem, da je TOZD glavni nosilec pravic in obveznosti v deviznem sistemu. Kadar pa gre za razpolaganje z devizami, pa po mnenju zveznih svetov ni mogoče gledati na TOZD ločeno od delovnega procesa. Pravica, da TOZD samostojno razpolagala z ustvarjenimi deviznimi sredstvi, bi baje neizogibno vodila k skupinsko-lasniškim odnosom, kar skuša novi devizni zakon preprečiti.

Znatno del razprave sta zvezna sveta posvetila samoupravno organizirani plati osnutka deviznega zakona na podlagi mne-

nja, da je bila ta doslej premalo zastopana. Samoupravni sistem — pravijo — more v vseh svojih delih delovati organizirano in torej tudi učinkovito. Slednje naj bi dosegli ne le preko TOZD in integracijskih celot, marveč tudi preko širših oblik organiziranja združenega dela za usmerjanje dejavnosti, ki so v splošnem družbenem interesu. Po novem deviznem zakonu naj bi se organizirano združeno delo oziralo bolj na pridobivanje deviz kot na njihovo trošenje oziroma naj bi z zakonom zagotovili spodbujanje združenega dela, njegovo bolj aktivno usmerjanje k večji produkciji in s tem tudi večjo porabo deviznih sredstev.

V novem deviznem zakonu — so ugotovili med razpravo v Beogradu — naj bi tudi v večji meri od predvidevanja sedanjega osnutka poudarili razne oblike spodbujanja izvoznega gospodarstva, bodisi z deviznimi bodisi z dinarskimi sredstvi. Zvezna sveta nista bila pripravljena sprejeti zamisli o deviznih plačilih v državi. Takšna praksa bi se namreč po njunem mnenju oddaljevala od samega sistema ter bi

praktično imela kratko življenje. Praksa kreditiranja z devizami bi baje privedla do hudih motenj v gospodarstvu na tako ustvarjenem deviznem tržišču.

V zvezi s spodbujanjem pridobivanja deviz je bilo izraženo mnenje, da ni dovoljeno zavreči ideje o možnosti za ustanovitev republiških plačilnih bilanc, ki ne bi bile isto kot plačilna bilanca federacije. V republikah naj bi ustanovili posebno samoupravno institucijo, ki bi bila ena od nosilk dogovora o temeljih družbenega načrta in kjer bi zagotavljali uresničevanje dogovora o temeljih plana, plačilne bilance in deviznega tržišča s stališča koristi in potreb republik ter Jugoslavije. Tak dogovor bi potem postal tudi sestavni del družbenega načrta republike. Vendar takšna samoupravna institucija ne bi mogla biti hkrati nosilka deviznega sklada republike.

Končno naj bi novi devizni zakon spodbujal tudi oblikovanje reprodukcijskih dohodkovnih celot.

Napačna je delitev gospodarstva na del, ki ustvarja devize, ter na del, ki jih samo troši. Zaradi tega naj bi novi devizni zakon — pravita zvezna sveta v Beogradu — preprečil možnost takšnih špekulacijskih delitev.

Kriza deželne vlade v polnem razpletu

(Nadaljevanje s 1. strani)

je ta stranka premočna, da bi bila v opoziciji. Demokristjani seveda niso sprejeli te zahteve socialistične stranke in tako je slednja izstopila iz deželnega odbora. V ozadju bo pa seveda vse kaj drugega, predvsem bojazen socialistične stranke, da jo bo že pri prihodnjih volitvah komunistična stranka enostavno »pohodila«, ker vidijo volivci v socialistični stranki že buržujsko stranko, ki se je preveč navadila na oblast. To bi gotovo prineslo komunistični stranki, ki je čista, ker pač ni na oblasti, novih glasov. To bi pa bilo za PSI seveda usodno.

V razpravo o odstopu deželnega odbora, kateremu je načeloval demokristjan Co-

melli, je poseglo veliko svetovalcev. Nekateri nastopi so bili tudi ostri in nemalokrat je prišlo med svetovalci DC in PSI do prerekanja. Opreznejši v polemikah pa so bili komunisti, ki čakajo, kaj se bo izcimilo iz nadaljnjega razvoja, saj v deželni odbor kot tak ne silijo, ker čutijo, da ni to pravi trenutek.

Omenimo naj, da je za Slovensko skupnost svetovalec dr. Štoka izrekel ostre kritike na račun deželnega odbora, ker ni dosegel sprejet niti enega zakonskega osnutka v korist slovenske narodne skupnosti. In Slovenska skupnost je v tem smislu predložila skoro deset zakonskih osnutkov, ki gredo od globalne zaščite Slovencev v deželi do ustanovitve slovenske televizije.

SLOVENSKA SKUPNOST ZAHTEVA UREDITEV SLOVENSKIH PROBLEMOM

Slovenska skupnost je torej v deželnem svetu posegla v razpravo s konstruktivnimi, vendar zelo jasnimi in odločnimi stališči. Po analizi splošnega gospodarskega in socialnega stanja v deželi je namreč Štoka prešel na specifične probleme Slovencev v deželi, ki so posebej po sporazumu med Italijo in Jugoslavijo prišli v novo obdobje reševanja. Hočemo, da bodoči odbor vzame v pretres naš zakonski predlog o globalni zaščiti, je dejal slovenski svetovalec; hočemo imeti pravico do uporabe slovenskega jezika v tej sejni dvorani in v drugih izvoljenih telesih; hočemo slovenski samostojni šolski okoliš; naše šole morajo dobiti izredne deželne podpore za stroške, ki jih imajo z dvojezičnim poslovanjem; gre za ustanovitev slovenske televizije, gre za odprtje slovenskih šol v Benečiji itd. Če bo novi odbor sprejel te zahteve Slovenske skupnosti, je dejal Štoka bo ta lahko dala pozitiven glas, v nasprotnem primeru bo njena opozicija zelo jasna.

Sodobno kmetijstvo

Jesensko gnojenje vinograda

Letošnje leto nam je prineslo razmeroma dobro letino. Sedaj čakamo na zorenje vina v sodih, imamo tudi dovolj časa, da poskrbimo, da dobi vinograd nazaj tisto, kar smo mu vzeli, in sicer najmanj tisto, kar smo mu s pridelkom odvzeli. Izkoristimo torej čas in vreme ter pognojimo in obdelajmo vinograd.

Hlevski gnoj zdaj vinogradu

Glavno gnojenje vinograda opravimo, ko trta počiva. Hlevski gnoj in morebiti ostala organska gnojila (tisti, ki nimajo dovolj hlevskega gnoja) spravimo v tla jeseni, da lahko do spomladi preide v sprejemljivo obliko za trto. Spomladansko gnojenje deluje slabše, še zlasti, če je takrat sušno vreme. S količino 20 - 30 stotov na 1000 kv. m bi zadostili v glavnem potrebam

trte, saj vsebuje dober hlevski gnoj skoraj vse hranilne snovi. Le nekatera manjkajoča hranila moramo dodati z rudninskimi gnojili. Hlevski gnoj je dobrodejen posebno zaradi učinka, ki ga ima na drobnoživke v tleh in posredno za zračne, vodne in toplotne razmere. Tisti, ki nima dovolj hlevskega gnoja, naj si dodatno pomaga z rudninskimi gnojili, vsekakor pa mora vsaj vsako 3-4 leto poskrbeti za izdatno gnojenje s hlevskim gnojem. V vmesnih letih naj skuša nadomestiti hlevski gnoj in torej pravzaprav organsko snov z drugimi organskimi sredstvi, tako npr. s šoto, compostom ali pororom zelenih rastlin. Jeseni trosimo tudi rudninska gnojila, ki se počasi topijo in sicer kalij in fosfor, hkrati pa obdelamo tla.

(Dalje)

ŠAH

Od nekako 20 do 30 potez, kolikor jih je na voljo v poljubnem položaju, so vsaj tri četrtine slabe. Včasih že površna analiza sprevidi njihove pomanjkljivosti, ko pa vodijo do takojšnjih materialnih ali drugih izgub, so brez smisla, brez povezave s prejšnjimi ali poznejšimi potezami, ne sestavljajo z njimi umnega načrta. Nekaj drugih potez je dvomljive vrednosti, kar največkrat pomeni, da jim analiza ne more do živga. Le malo: dve, tri, štiri poteze prihajajo v resen poštev za dejansko igranje.

Vse to je seveda golo filozofiranje. V praksi je marsikaj, kar igralcu, sedečemu za šahovnico, kali pogled in mu jemlje objektivno presojo. Recimo: ena od mogočih potez se mu tako vsiljuje, da zasenči vse ostale. Kot hudič v angelski preobleki je lep njen videz in skušnjava, igrati jo, je iste vrste kot Odisejeva za pojočimi Sirenami. In vendar je zgrešena!

Tudi v tem nam priskoči na pomoč neprekosljivi Aljehin! Vsem zanimivostim njegove partije (New York, 1927) se odrecimo in občudujemo le samopremagovanje, s katerim se je uprl skušnjavi!

ALJEHIN - MARSHALL

Indijska obramba

1. d4 Sf6, 2. c4 e6, 3. Sf3 Se4, 4. Sf2 Lb4, 5. Dc2 d5, 6. Sc3 f5, 7. Sde4: fe4!, 8. Lf4 0-0, 9. e3 c6, 10. Le2 Sd7, 11. a3 Le7, 12. 0-0 Lg5, 13. f3 Lf4, 14. ef4: Tf4!, 15. fe4: Tf1:+, 16. Tf1: e5, 17. Dd2 c5, 18. de5: d4, 19. Df4 dc3, 20. Df7+ Kh8.

Skušnjava, ki bi ji skoraj vsakdo podlegel, je tukaj: 21. e6. Kaj bi na to sledilo?

21. ... Sf6 (po vseh drugih potezah skakača bi zmagala 22. Df8+), 22. e7 Dg8

(Ali: 2. ... Dc7, 23. e8-D+ Se8; 24. De8: mat)

Ali: 22. ... De8, 23. De8+ Se8; 24. Tf8 mat)

23. Tf6: Lg4

(Ali: 23. ... gf6:, 24. Df6+ Dg7, 25. e8-D mat)

(Ali: 23. ... c2, 24. Dg8+ Kg8; 25. Tf8 mat)

(23. ... Le6 pa bi se morda le dala igrati)

24. Dg8+ Kg8:

(Ali: 24. ... Tg8; 25. Tf8 c2, 26. Tg8+ Kg8; 27. e8-D mat)

(Ali: 24. ... Tg8; 25. Tf8 Ld7, 26. bc3: itd.)

25. Td6 Te8, 26. Lg4: c2!!; 27. Le6+ Kh8, 28. Td8 c1-D+ in najmanj, kar ima črni, je večni šah.

Izmed številnih variant — našli smo jih le nekaj — je ena sama, ki reši črnega pogube. Zadosten razlog, da je beli ni igral, pa naj je bila še tako prikupna.

Partija se je tako končala:

21. bc3!! Dg8, 22. De7 h6, 23. Lh5 a5, 24. e6 g6, 25. ed7: Ld7; 26. Tf7. Črni se vda.

—o—

PREDSTAVA PAHORJEVE KNJIGE V NABREŽINI

V ponedeljek ob 20. uri bo v prosvetnem krožku »Igo Gruden« v Nabrežini predstavitev novega Romana Borisa Pahorja »Zatemnitev«. Pisatelj bo podpisoval izvode knjige.

Dekle z zaprtimi očmi

44

Napisal Pierre L'Ermite

Prevedel Lovro Sušnik

»Vsaj za dovoljenje bi me bili lahko prosili!« dostavi gospa Hughe. »Zakaj vedite, dekle, če človek ne zna igrati na klavir, ga kaj lahko pokvari...«

»Zlasti če razbija po njem, kot ste vi razbijali...«, zaključi Melanija. »Če ima gospodič-na živce razdražene, ji dam na razpologo kuhinjsko desko za sekanje... In potem je tu še pod, ki ga lahko drgne. Ni res, Celestin?«

Toda po večerji se ni Ludvik Hughe nič skrival, ko je zopet prišel v obednico k Mariji Durand; položil ji je roki na ramena, se ji zagledal topot naravnost v oči in rekel:

»Tudi tokrat nisem hotel poseči vmes; čutil sem, da bi vam bilo to tako malo všeč! Ampak kdo ste vendar, da igrate tako, kot igrate? Da požete, kar požete in kakor požete...!«

»Gospod,« odvrne mladenka in se mu izvije, »uboga mala in nesrečna Marija Durand sem...«

Istega večera. Polnoč...

Sovražnost me je ugriznila s svojim železnim zobom...

Te Sovražnosti jaz nisem poznala.

A ona me je poznala. In se je nenažno vrgla name.

Moja mladost, moja neizkušenost, moja nesreča so jo le še huje razkačile.

In obstala sem pred njo, ne da bi se borila...

Sovražnost me je ugriznila s svojim železnim zobom...

In uvidela sem, da je ta Sovražnost povsod.

Je zrak, ki ga vdihavamo.

Podaja vam roko z nasmehom.

Za vrati preži.

Pozna pisavo tistih, ki vas ljubijo.

Besede ugane, ki jih niste izgovorili. Bere vam na obrazu ubogo veselje, ki ga boječe potiskate na dno svojega srca.

Od Kajna sem nasprotuje Sovražnost povsod na svetu Ljubezni.

Sovražnost me je ugriznila s svojim železnim zobom...

Ugriznila me je tako, da sem se končno zavrnila vsa tresoča se od togote. Pogledala sem to Sovražnost naravnost

v obraz, uprla svoje modre oči v njene zelene oči in sem že hotela zaklicati: Poskusiva se!...

A začutila sem — o groza! — da je ravno to nameravala...

Začutila sem, da je prodirala vame, da sem skoraj povečala za vso neizmerenost svojega srca njeno mrzko kraljestvo... In da bi bila tudi jaz kmalu postala njena stvar — da sem tudi jaz bila na tem, da sovražim..., sovražim kot sovraži ta babura, da se ponižam na isto stopnjo kot ona, na stopnjo obračunavanja po geslu oko za oko, zob za zob...

Tedaj se je srečal moj pogled s Kristusovim in z enim zagonom sem ušla Sovražnosti in zletela k Ljubezni...

Sovražnost me je ugriznila s svojim železnim zobom...

Celo Ti, o moj Bog, si bil njen plen.

Sovražnost Te je bila v obraz pred sodiščem...

Sovražnost Ti je pljuvala v preljubno lice... Sovražnost je kronala Tvoje veličastno čelo s trnjevim vencem... Sovražnost je zabila pet žebeljv vate... Sovražnost se je rogala pod križem, medtem ko si umiral in je Marija jokala...

Nad čim se torej pritožuješ, ti druga mala Marija?

Sovražnost me je ugriznila s svojim železnim zobom...

Saj to ni moglo izostat.

Zakaj Sovražnost je potrebna kot Judež. (Dalje)

—o—

PROBLEMI NAŠIH DUHOVNIKOV

(Nadaljevanje s 1. strani)

jejo v zelo različnih pogojih in z zelo različnimi osebnimi ter socialnimi pogoji, do široke problematike v zvezi s službo božjo za slovenske vernike, za katero nikakor ni dovolj poskrbljeno. Odlašanje z reševanjem teh problemov bi lahko bilo usodno, ker bi nudilo hrano tistim, ki bi hoteli izkoristiti to problematiko in zamere v svoje proticerkvene politične namene, in ker bi lahko še poglobil prepad, ki je doslej ločil slovenske duhovnike in vernike od škofijskega sedeža in jim vzbujal neugodje in malodušnost.

pohištvo

KOZMAN

VABIMO cenjene odjemalce naš obiščejo NOVO TRGOVINO S POHIŠTVOM v Ulici Castaldi 3 v Trstu - Tel. 762966 (pri Trgu Garibaldi).

OGLEDALI si bodo med drugim edino razstavo na Tržaškem vseh vrst izdelkov z n a n e TOVARNE MEBLO (kmečke dnevne sobe, skrinje, kmečki kotli itd.) in velik izbor kuhinjskega pohištva CUMINI.